

2011

číslo	Dátum	Názov - Lokalita	Popis
1	26.3.2011	Ostrý vrch - Strážovské vrchy	A: (Č) Tr. Jastrabie (Radar) – Chata pod Ostrým vrchom – M sedlo Lúčky – Trubárka – Petrovanské Lúky – sedlo Machnáč – Trenčianske Teplice / 5:00 B: (Ž) Tr. Teplice - Čvirigovec – rázso Z- (Z) Petrovanské Lúky – sedlo Machnáč – Trenčianske Teplice / 3:45 2. variant: zo zelenej na červenú do Tr. Teplic / 2:35 3. variant: (Z) Tr. T – Grófovec – Kýšky – (Ž) – Kamenné vráta – (Č) Tr. Teplice
2	16.4.2011	Veľký Tribeč / Tribeč	A: (Č) Zlatno – Kľačany – Sedlo pod Veľkým Tribečom – Veľký Tribeč – Jedliny – Kostoľany pod Tribečom / 6:15 B: (Ž) Veľčice – Sedlo pod Lyscom – Veľký Lysec – Sedlo pod Lyscom – kostol Sv. Juraja – Kostoľany pod Tribečom / 2:05 Prídavok: (Ž) Kostoľany pod Tribečom - Sedlo pod Gýmešom – Studený hrad – (Z) hrad Gýmeš – Pod Gaštanícou – (Č) Kostoľany pod Tribečom / 1:55
3	7.5.2011	Kysuce – Ropa a kamenné gule / Javorníky	Cestou zastavka pri Komianskom ropnom prameni A: (M) Hrubý Buk – Uhorská – Čuboňov – (Č) – Burkov vrch – Veľký Polom – (M) – Križkovci / 5:00 B: (M) Hrubý Buk – (Č) – Bazgerka - Križkovci / 2:30
4	28.5.2011	Suchý / Malá Fatra	A: (Z) Turčianske Kľačany – Chata na Kľačianskej Magure – Suchý – (Č) Chata pod Suchým – Starhrad – Nezbudská Lúčka – Strečno / 7:00 B: (Z) Stráňavy, Malofatranské múzeum – sedlo Javorina – (Č) sedlo Rakytie – hrad Strečno – Strečno / 3:00
5	18.6.2011	Krakova Hoľa / Nízke Tatry	A: (Z) Lúčky – Pod Krčahovom – (Č) sedlo Javorie – (Ž) pod Krakovou Hoľou - (M) Krakova Hoľa - pod Krakovou Hoľou – sedlo pod Kúpeľom – Kúpeľ – Poludnica – Predná Poludnica – Ploštín / 6:30 B: (Z) Lúčky – Pod Krčahovom – (Č) sedlo Javorie – (Ž) pod Krakovou Hoľou - (M) Krakova Hoľa - pod Krakovou Hoľou – sedlo Machnaté – Demänovská jaskyňa slobody / 4:45 C: (Ž) Demänovská jaskyňa slobody – Sedlo Sinej – Siná – Sedlo Sinej – Demänovská jaskyňa slobody / 4:10
6	8. -10.7.2011	Slovenský raj	Ubytovanie: Spišské Tomášovce 8. júl - Muránska planina A: (Ž) Pohorelská Maša – sedlo Gindura – Strundžaník – Lapinka – (Z) sedlo Sitárovo – Ľadová jama na Muráni – (Č) Maretkina – Veľká lúka – (M) chata Zámok - hrad Muráň – Muráň / 6:40 B: (Ž) sedlo Predná hora – chata Zámok – (M) chata Zámok - hrad Muráň – Muráň / 3:15 9. - 10. júl - voľný program v Slovenskom raji
7	30.7..2011	Špania dolina / Nízke Tatry	A: (Ž) Moštenická kyslá – sedlo Zubová – Hadlianka – (Kozí chrbát) – (Č) Bully – (Ž) Pri Javore – (Z) - Šachtička – Špania Dolina / 6:40 B: Špania dolina prehliadka obce, (Z) Špania Dolina - Šachtička – sedlo Horný Šturec – (Ž) sedlo Dolný Šturec – (Č) Špania Dolina / 2:10
8	26.- 28.8.2011	Vysoké Tatry	Ubytovanie: Svit 26. august - Kriváň 27. august - voľný program, lokalita Tatr. Polianka, Smokovce, Tatr. Lomnica 28. august - voľný program, Štrbské pleso
9	24.9.2011	Súľovské skaly	A: (Z) Súľov – Gotická brána – hrad Súľov – Lúka pod Súľovským hradom – (Č) Sedlo pod Bradou – Roháč – (Ž) Šarkania diera – Roháč – (Č) – hrad Hričov – Hričovské Podhradie / 5:15 B: (Z) Súľov – Gotická brána – hrad Súľov – Lúka pod Súľovským hradom – (Č) Sedlo pod Bradou – Roháč – (Ž) Šarkania diera – Súľov / 4:15
10	15.10.2011	Zlatá studňa- Kremnické vrchy	A: (M) Skalka – Bystrické sedlo - (Č) Mýtny vrch – Zlatá studňa - Velestúr – (Ž) Hostinec - (M) Trojica - (Ž) – Kremnický šit - Kremnica / 4:45 B: (Č) Skalka, Zlatá cesta - Tunel - jaskyňa Suchá diera - Skalka, presun do Kremnice, prehliadka mesta

Akcia: Ostrý vrch
Lokalita: Strážovské vrchy

Parametre trasy:

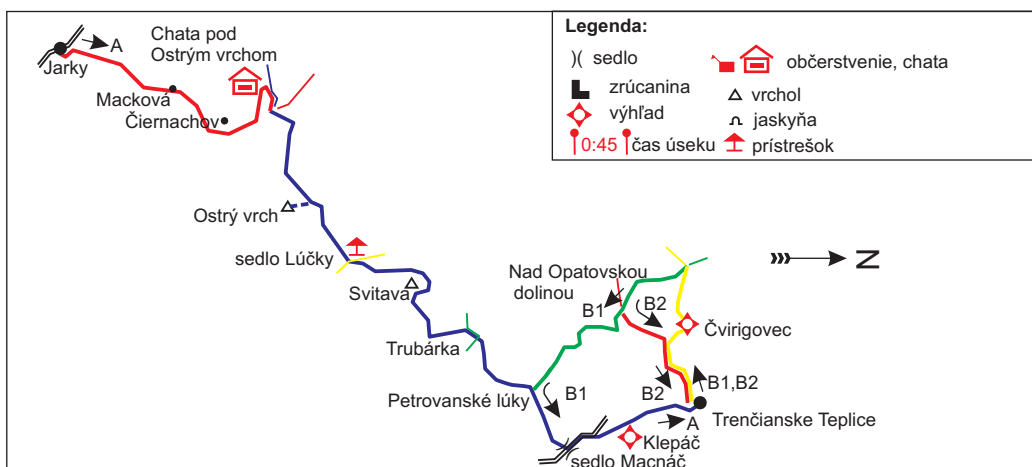
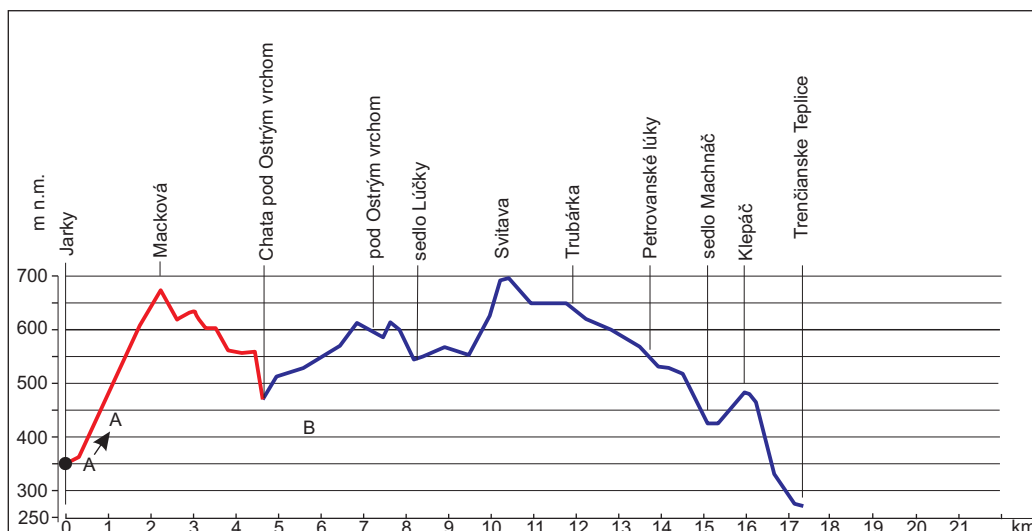
A Prevýšenie: 650 m
Dĺžka trasy: 17,5 km
Čas bez prestávok: 5:00 hod.

B1/2 Prevýšenie: 400 / 300 m
Dĺžka trasy: 9,0 / 6,5 km
Čas bez prestávok: 3:45 / 2:35 hod.

Zdroje:

mapa VKÚ119 - Stážovské vrchy - Tr. Teplice
výškový profil: NASA - SRTM

Dátum: 26.03.2011

Trasa A: (Č) Mníchova Lehota, Jaroky - Macková - Chata pod Ostrým vrchom - (M) Ostrý vrch (odbočka ?) - sedlo Lúčky - Svitava - Trubárka - Petrovanské lúky - sedlo Machnáč - Klepáč - Trenčianske Teplice

Trasa B1: (Ž) Trenčianske Teplice - Čvirigovec - rázcestie so zelenou (Z) - Nad Opatovskou dolinou - Petrovanské lúky (M) - sedlo Machnáč - Klepáč - Trenčianske Teplice

Trasa B2: (Ž) Trenčianske Teplice - Čvirigovec - rázcestie so zelenou - Nad Opatovskou dolinou - (Č) Trenčianske Teplice

Strážovské vrchy sú geologicky súčasťou pásma jadrových pohorí v pásme Centrálnych Západných Karpát. Strážovské vrchy sú miocénou hrasťovou štruktúrou, ktorá porušuje staršiu príkrovovú stavbu. Ako jadrové pohorie sú zaujímavé aj pre existenciu dvoch kryštalinických masívov: Malej Magury a Suchého. Pohorie susedí na juhu s podunajskou panvou, resp. jej bányou kotlinou, na juhovýchode s Hornonitrianskou kotlinou, na východe vo Fačkovskom sedle s Malou Fatrou a s pohorím Žiar. Zo severozápadu pohorie ohraničuje Iľavská kotlina a bradlové pásmo. Na severe sa stýka s horninami vnútrokarpatského paleogénu Súľovských skál, domanšinsko-mojtinským paleogénom a Žilinskou a Rajeckou kotlinou[2]. Na západe hraničí s Trenčianskou kotlinou a na juhovýchode v Jastrabianskom sedle s Považským Inovcom.

Trenčianske Teplice

Podľa starej povesti liečivé pramene objavil

chromý pastier pri hľadaní zatúlanej ovečky. Našiel malé jazierko s horúcou vodou, z ktorého sa šíril sýrový zápach a po niekoľkých kúpeľoch v ňom sa uzdravil. Miestne teplé pramene museli poznať už začiatkom nášho letopočtu germánske kmene Markomanov a Kvádov, ktoré tu žili. Poznali ich zrejme i rímske légie (nápis na trenčianskej hradnej skale z roku 179). Prvá písomná zmienka o prameňoch však pochádza až z roku 1247. Od 13. do 19. storočia patrilo územie Trenčianskych Teplíc s termálnymi prameňmi majiteľom Trenčianskeho hradu.

Najväčšiu zásluhu na rozvoji kúpeľov mala rodina Ilésházyovcov, ktorej patrili 241 rokov. V tom čase boli kúpele jednými z najvýznamnejších v Rakúsko-Uhorsku. V roku 1835 kúpil kúpele viedenský finančník Juraj Sina, ktorý ich prebudoval a zmodernizoval. Jeho syn Šimon dal postaviť hotel a rozšíril kúpeľný park, jeho dcéra Ifigénia nechala v roku 1888 pristaviť k zrkadlisku Sina najväčšiu historickú pamiatku zachovanú dodnes, turecký kúpeľ Hammam v orientálnom maurskom slohu. Koncom 19. storočia začína v mestečku komplexná kúpeľná liečba. V roku 1909 boli kúpele predané maďarskej akciovej spoločnosti, no už v roku 1918 po prvej svetovej vojne sa majiteľom stala Československá akciová spoločnosť. Tá sa v roku 1995 pretransformovala na akciovú spoločnosť Kúpele Trenčianske Teplice, a.s., ktorá vlastní kúpele dodnes.

Prírodná rezervácia Ostrý vrch

Bučiny patria k najrozšírenejším lesným

spoločenstvám a predovšetkým na extrémnych stanovištiach majú popri iných funkciách dôležitú pôdochrannú funkciu. K takýmto pôvodným bukovým porastom patria aj lesy rastúce vo vrcholových častiach juhozápadného výbežku Strážovských vrchov nad Soblahovom. Z tohto dôvodu bola vyhlásená aj prírodná rezervácia Ostrý vrch, zahŕňajúca vrcholovú bučinu. Dominantnou drevinou v bukových porastoch, ktorých vek sa pohybuje okolo 100 rokov, je buk, primiešané sú i ďalšie listnáče. Ľudskou činnosťou nebolo toto chránené územie ovplyvňované prakticky počas celého 20. storočia.

Chata pod Ostrým vrchom

Chata pod Ostrým vrchom sa nachádza vo výške 482 m n.m. S jej výstavbou začalo mesto Trenčín 18. júla 1942 podľa projektu staviteľa Alexandra Marákyho. Stavba bola realizovaná vo vlastnej réžii a daná do užívania 1. júla 1944. V tomto roku bola vybudovaná k nej prístupová cesta v dĺžke 1100 m od horárne. Na chate sa vystriedalo niekoľko chatárov. Chata bola postavená a slúži za účelom turistickým a športovým, ako letovisko i zimné stredisko lyžiarskeho športu. A tomuto účelu slúži dodnes.

Chata pod ostrým vrchom v súčasnosti nie je v prevádzke.

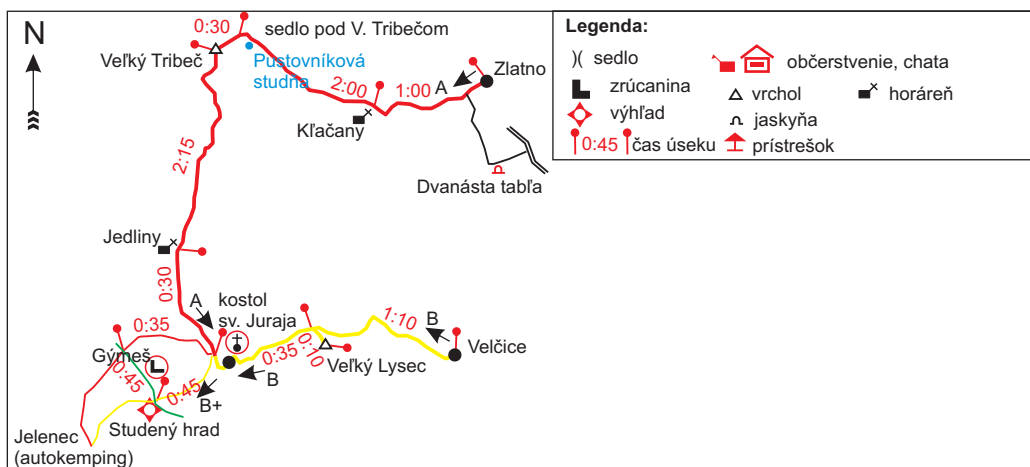
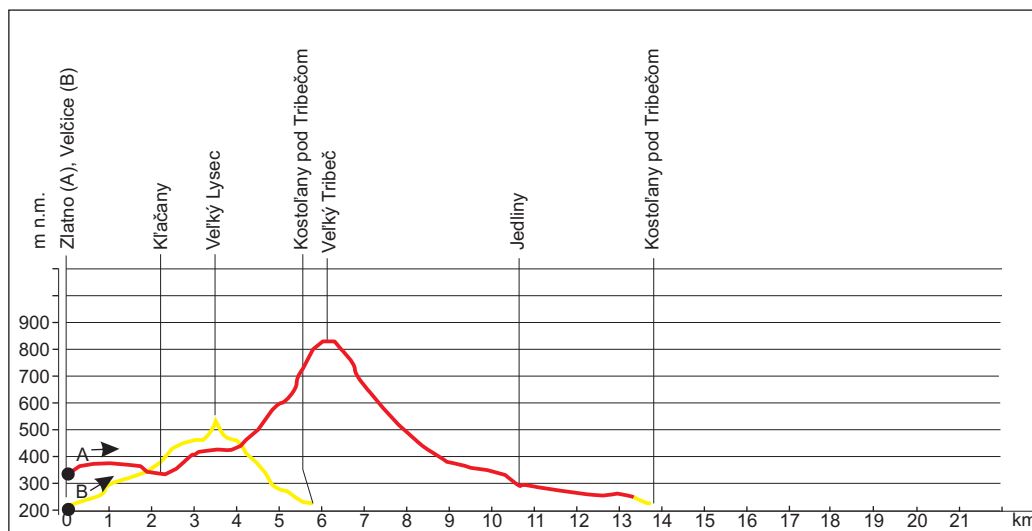
Akcia: Veľký Tribeč
Lokalita: Tribeč

Parametre trasy:

- A** Prevýšenie: 500 m
Dĺžka trasy: 13,8 km
Čas bez prestávok: 6:15 hod.
- B** Prevýšenie: 350 m
Dĺžka trasy: 6,5 km
Čas bez prestávok: 2:05 hod.

Zdroje:
mapa VKÚ 137 - Tribeč - Pohornský Inovec
výškový profil: NASA - SRTM

Dátum: 16.04.2011

Popis trasy A:

Začíname v obci Zlatno, po červenej značke južným smerom. Po asfaltke príde k horám Kľačany. Na tomto mieste bola kedysi sklárská huta. Pri horárni zabočíma vpravo do lesa. Stálym stúpaním príde k Pustovníkovej studni. Na tomto mieste mal v polovici 20. storočia obydlie pustovník. Po obliadke ruín pokračujeme stále po červenej cez sedlo pod Tribečom na vrchol Veľkého Tribeča. Pri stúpaní po úbočí neprehliadneme línie dvoch valov, ktoré v minulosti chránili hradisko na vrchole. Z vrcholu zostupujeme na juh k horám Jedliny. Tu si treba dať pozor v oblasti križovania chodníka s asfaltovou cestou, chodník odbočuje do ľava, táto odbočka sa často prehliada. Nedoporučujeme si skracať cestu cez záhradu horárne, zvykne tam byť teritoriálny pes. A je rýchly. Od horárne sa po asfaltke dostaneme do Jedľových Kostolian. Na križovatke so žltou pokračujeme po žltej do obce. Ak zostane trochu času, doporučujeme navštíviť kostol sv. Juraja. Je to jedna z najstarších dochovaných pôvodných stavieb na Slovensku.

Popis Trasy B:

Trasa B začína vo Veľčiciach. Po žltej značke sa miernym stúpaním dostaneme do sedla pod Lyscom. Tu odbočíme vľavo a pokračujeme na kremencový vrchol, ktorý v minulosti obývali Kelti. Po obliadke vrcholu sa vrátíme do sedla a pokračujeme do Jedľových Kostolian. Cestou sa zastavíme pri kostole sv. Juraja. Ak zostane čas, možno sa vydať na hrad Gýmeš po červenej alebo žltej.

Pohorie Tribeč

Geomorfologický krajinný celok patriaci do Fatransko-tatranskej oblasti. Patrí medzi kryštálické pohoria, ktorých jadro tvoria hlbinné magmatické a premenné horniny. Obal kryštálického jadra tvoria pieskovce a vápence. Charakteristické pre toto pohorie sú kremencové tzv. hôrky, ktoré vznikali zapadáním odolných kremencových vrstiev do mäkkých sedimentárnych vrstiev. Pohorie je dlhé takmer 50 kilometrov, najväčšia šírka dosahuje 18 km. Názov Tribeč patrí medzi najstaršie v stredovekých listinách doložené pomenovania vrchov z územia Slovenska. Pohorie dýcha históriou, je to oblasť s najväčšou plošnou hustotou hradísk z doby bronzovej.

Veľkú časť pohoria pokrývajú krásne listnaté lesy, v ktorých dominuje dub a hrab, primiešaný je i buk. V oblasti dúbav sú charakteristické početné kremencové hôrky, ktoré výrazne vystupujú nad svoje okolie. Tribeč je známy vo svete bohatým výskytom a chovom raticovej zveri. Žijú tu srnce, jelene, daniele, muflóny i diviaky. V minulosti sa tu úspešne vysadili a aklimatizovali muflóny i cudzokrajné jelene. Zaslúžil sa o to gróf Forgach, vďaka ktorému sa od r. 1868 pod Gýmešom úspešne aklimatizovali muflóny na Slovensku. Z počiatočných 4 jedincov dosahuje jeho dnešný stav hodnotu 1500 kusov. V lesoch, v okolí Topoľčianok, bola v r. 1906 založená zvernica s chovom jeleňov. V súčasnosti je jej rozloha takmer 12 000 hektárov a patrí ku klenotom európskeho poľovníctva. V pohorí je pomerne hustá sieť turistických značených trás, nachádza sa tu niekoľko prírodných rezervácií, najmä lesostepného charakteru. Turistov sem priťahujú i tajomné zrúcaniny tribečských hradov, ako i množstvo historických a kultúrnych pamiatok. Pohorie Tribeč patrí medzi 5 najvýznamnejších vtáčích lokalít na Slovensku. Môžeme vidieť aj napr. ďalša prostredného, hrdličku poľnú, kruhhlava hnedého, lelka lesného, muchára sivého, muchárika bieločrkeho, orla kráľovského, penicu jarabú, prepelice poľné, včelára lesného, výra skalného alebo žltouchvosta lesného.

Veľký Tribeč. (829,6 m)

Najvyšší vrchol pohoria Tribeč. Tento rozložitý zalesnený masív je tvorený granitoidnými horninami, ktoré najmä na južnom svahu tvoria zaujímavé, morfológicky nápadné útvary a fosílné sute. Vrcholová trávnatá plošina obkolesujú husté listnaté lesy, ktoré prevládajú aj na jeho svahoch. Zvyšky mohutných valov hradiska refugiálneho charakteru a kamenných múrov pustovníkovej obydla. Obmedzené výhľady na horné Požitavie. Križovatka turistických značkových trás. V svahoch kopca prameňa potoky Drevenica, Dubnica a Čerešňový potok.

Pustovníkova studňa

Upravený prameň pitnej vody pod sedlom medzi Veľkým a Malým Tribečom. V blízkosti zvyšky pustovníkovej obydla. Vede sem tvarová turistická značka. Výdatnejšie prameň Jelšina 500m nižšie na juhovýchod.

Gýmešský hrad

Na skalnatom vrchole kopca Dúň sa nachádzajú zďaleka viditeľné zrúcaniny Gýmešského hradu. Pravdepodobne bol postavený v r. 1253 - 1270 Ondrejom, synom Ivanku. Rozšírený bol v 13. storočí, za panstva Forgáčovcov bol v 15. storočí značne rozšírený a dostavený. Hrad zničili Turci, ale v roku 1663 bol obnovený. Stavebné práce na hrade prebiehali aj v 18. storočí. Panstvo ho opustilo v polovici 19. storočia a odvtedy pustne.

Studený Hrad

V 12 - 13 storočí tu mal stáť hrad, z ktorého sa nezachovala žiadna architektúra, viditeľné sú iba valy. Vyhliadkový bod, 40 m vysoké bralá.

Kostol sv. Juraja v Kostolianoch pod Tribečom.

Jeden z najstarších kostolov na Slovensku, ranorománsky z prvej pol. 11. stor., prestavaný v 13. stor. Pri reštauračných prácach v r. 1964-1966 odkryli románsku architektúru a v presbytári a kostolnej veži vzácné ranorománske a gotické nástenné maľby. Ku chrámu vedie z centra obce dlhé terasovité schodište a posledné archeologické prieskumy hovoria, že kostol sv. Juraja je oveľa starší ako sa doteraz predpokladalo. Pôvodne na jeho mieste stál drevený kostol, ktorého zvyšky boli nedávno objavené po podlahe. Kostolík je národnou kultúrnou pamiatkou a najstarším kultúrno-historickým stánkom kresťanov na Slovensku, dodnes slúžiaci svojmu účelu.

Veľký Lysec

Najvyšší bod túry. vrch tvoria skalnaté bralá s ojedinelým útvarom, skalným oknom. toto miesto s výhľadom na po. žitavie sa páchlo aj keltom, ktorí si tu v minulosti vybudovali hradisko

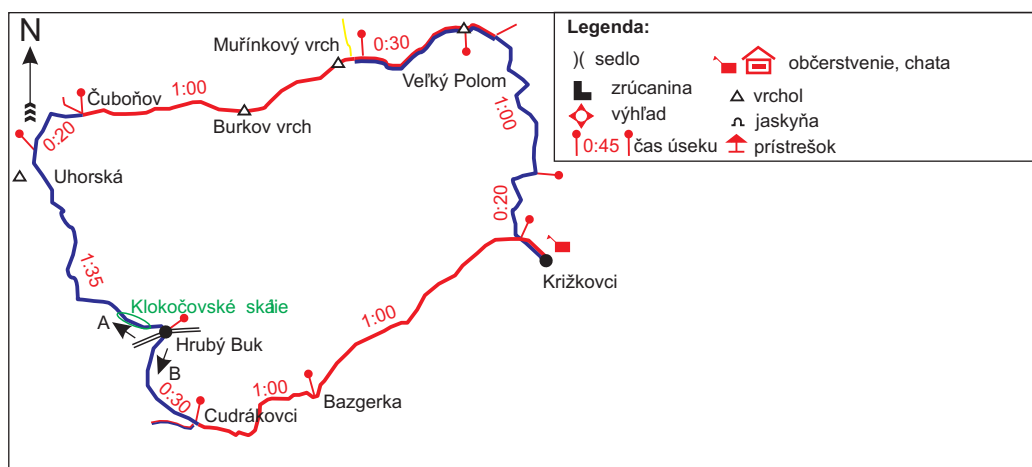
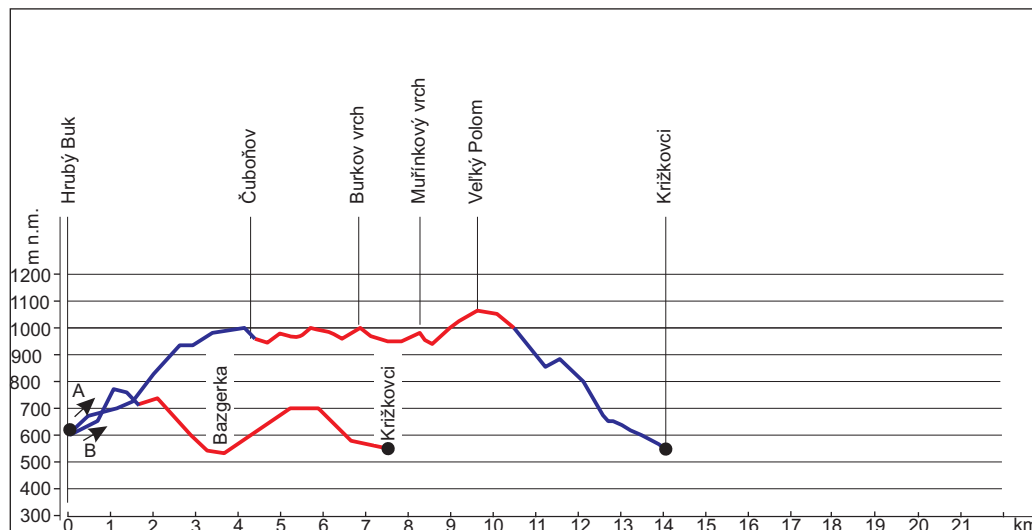
Akcia: Ropa a kamenné gule
Lokalita: Moravskoslezské Beskydy

Parametre trasy:

- A** Prevýšenie: 750 m
Dĺžka trasy: 14,2 km
Čas bez prestávok: 4:45 hod.
- B** Prevýšenie: 380 m
Dĺžka trasy: 7,5 km
Čas bez prestávok: 2:30 hod.

Zdroje:
trasa, časy: mapa VKU 109 - Javorníky - Čadca
výškový profil: NASA - project SRTM

Dátum: 07.05.2011

Trasa A: Hrubý Buk - Uhorská - Čuboňov - Burkov vrch - Muřínkový vrch - Velký Polom - Křížkovci

Východiskom je Hrubý buk, začínamemodrou turistickou značkou po asfaltovej ceste, potom odbočíme doľava smerom k ihličnatému lesu. Cesta stúpa cez les, a sleduje skupinu skalných útvarov v dĺžke asi 300m. V tomto úseku prejdeme cez prírodnú rezerváciu Klokočovské skálie. Na niektorých miestach uvidíme guľovité otvory po vypadnutých kamenných guľiach, alebo kamenné gule v skalnej stene. Za skalnou hradbou pokračujeme doľava na lúku s osadou Flintovci. Z tohto miesta sa začínajú krásne výhľady na Moravskoslezské Beskydy a na Javorníky. Tu treba dať pozor na značkovanie, pretože tesneza drevenými budovami trasa odbočuje doprava na lúku. Ďalej prejdeme po mierne stúpajúcej ceste cez menší les okolo osady Zajacovci s výhľadmi na západ a opäť vystúpime východným úbočím Uhorskej. Vo vyšších častiach svahu sa otvárajú výhľady na východ, kde možno vidieť Burkov vrch a Velký Polom. Od smerovníka Uhorská pokračujeme po modrej značke na československú štátnu hranicu. Tu sa cesta náhle stáča doprava a klesá do sedla Čuboňov. V tomto úseku treba dávať pozor, aby sme sa úspešne napojili na červenú pohraničnú značku, ktorá prechádza českým územím. Modrá značka je miestami slabochitateľná. V mieste, kde je hraničná značka, sa musíme vydať doľava, odkiaľ uvidíme smerovník Čuboňov. Potom odbočíme doprava na červenú turistickú značku. Cesta vedie tesne pod pohraničným chrbtom. Je zalesnená a prakticky po celej dĺžke k Muřínkovému vrchu vedie po rovine. Tesne pod Muřínkovým vrchom prejdeme okolo skupiny skál, od ktorých mierne klesneme do sedla so smerovníkom Muřínkový vrch-kaple. Ide o jediné odslnené miesto v tejto časti chrbta s lúkou a kamennou kaplnkou z roku 1910. Od smerovníka pokračujeme po červenej značke. Cesta ďalej stúpa strmo zalesneným úsekom okolo skupiny

skalných útvarov na Velký Polom. Všimneme si veľký informačný panel o rovnomernej prírodnej rezervácii, ktorá chráni zachovalé lesné spoločenstvá bukovo-jedľových lesov. Ďalej pokračujeme miernym klesaním po modrej a červenej značke. Pri smerovníku Pod Velkým Polom odbočíme doprava a pozdĺž štátnej hranice klesneme lesom na spevnenú lesnú cestu, kde odbočíme doľava. Cesta sa pred skalným útvarom stáča doprava a prechádza cez potok. Asi po sto metroch odbočíme do prava na lesnú cestu, ktorou sa dostaneme k smerovníku Nad Kurajkou. Odtiaľ miernym klesaním po asfaltovej ceste prejdeme okolo roztrúsených obydľí až do cieľa našej túry do osady Křížkovci.

Trasa B: Hrubý Buk - Bazgerka - Křížkovci

Štart B - trasy je totožný s A trasou, po modrej k smerovníku Cudrákovci odtiaľ po červenej cez Bazgerku k osade a cieľa A trasy Křížkovci.

Ropný prameň Korňa

Koncom 19. storočia, zrejme aj s prihliadnutím na existujúce povrchové výrony ropy v Korní, boli vykopané 3 prieskumné šachtice (hlboké 5, 8, 10 metrov). Už v rokoch 1898 - 1902 nastúpili vrtné aktivity firmy L. Holzmann - M. Bondy a spoločnosti „Ungarische Naphtaezeugung Montangesellschaft“. Po roku 1920 to bola opäť firma L. Holzmann - M. Bondy, ktorá však po požiari v máji 1921 svoje terény predala štátu. Po roku 1940 tu svoje aktivity uplatňovala nemecká firma DEA. Podľa publikovaných údajov bolo do roku 1921 vyťažených 70 q ropy (cca 16 vagónov), po roku 1927 160 ton. Nálezy mali charakter ľahkej parafinickej ropy, väčšinou puklinového charakteru. Vo vrtoch bola ropa zastihnutá v hĺbkach 189 - 246 m v belovežských a zlinských vrstvách račianskej jednotky magurského flyša. Prvé nálezy ropy miestni obyvatelia využívali na mazanie vozov, obuvi a kliečeniu kožných

chorôb dobytku. Počas druhej svetovej vojny používala ako nelegálne svetidlo. V roku 1984 prameň vyhlásili za prírodnú pamiatku. Svojevoľný výver ropy je len na Kysuciach a v Kostarike. Využitie tohto ojedinelého samovyvieracieho prameňa sa však ukázalo ako nákladné.

Klokočovské skálie

Klokočovské skálie patrí k málo známym, ale veľmi pekným slovenským prírodným pamiatkam. Klokočovské skálie predstavuje eróziou narušený svah, ktorý sa vo veľmi strmom sklone spúšťa ku dnu doliny. Svah je porastený smrekovým lesom, takže k intenzívnejšej erózii v súčasnosti nedochádza. Skalný útvar má výšku 15-20 metrov a celkovú dĺžku až 300 metrov. Zo svahu ale vyčnievajú niekoľko metrové skalné rímky, menšie nosy a pieskovcové lavice. Viditeľné sú vrstvy pieskovcov hrubé až niekoľko desiatok cm. Pieskovcov je stredne zrnitý, niekedy prechádza takmer do zlepenca. Na čerstvom lome má svetložltú alebo sivo-žltú farbu. Jednoznačne najatraktívnejšou "zložkou" pieskovcov na Klokočove sú kamenné gule - guľovitá odlučnosť pieskovcov. V nevelkom počte vykúkajú z horniny v strmo odrezanej skalnej stene. Najväčšia aj najobchytnejšia kamenná guľa môže mať asi polmetrový priemer. Ukážka kamenných gúl nie je vzácna ani tak veľkosťou - na Kysuciach sa nachádzajú aj krajšie, väčšie a menej poškodené ako v Klokočove. Zaujímavý je skôr ich výskyt v prirodzenom odkryve, teda nie v lome, záreze atď. O kamenných guľach sa toho popísalo nesmierne veľa, faktom však ostáva, že ich pôvod a vznik je viac-menej stále zahalený rúskom tajomstva. Guľovitá "odlúčnosť" je v sedimentárnych horninách, akými sú tunajšie flyšové pieskovce pomerne ťažko pochopiteľná. Teórií vzniku je naozaj veľa, od exotických po racionálnejšie.

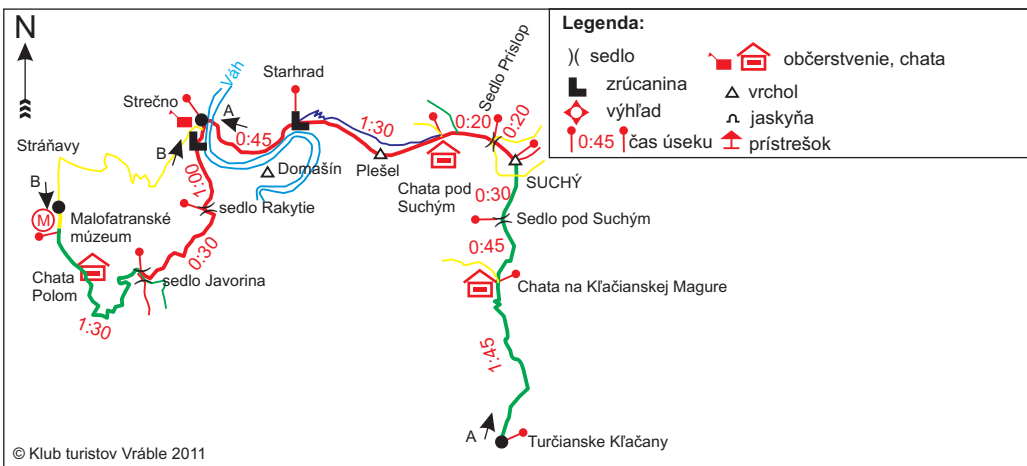
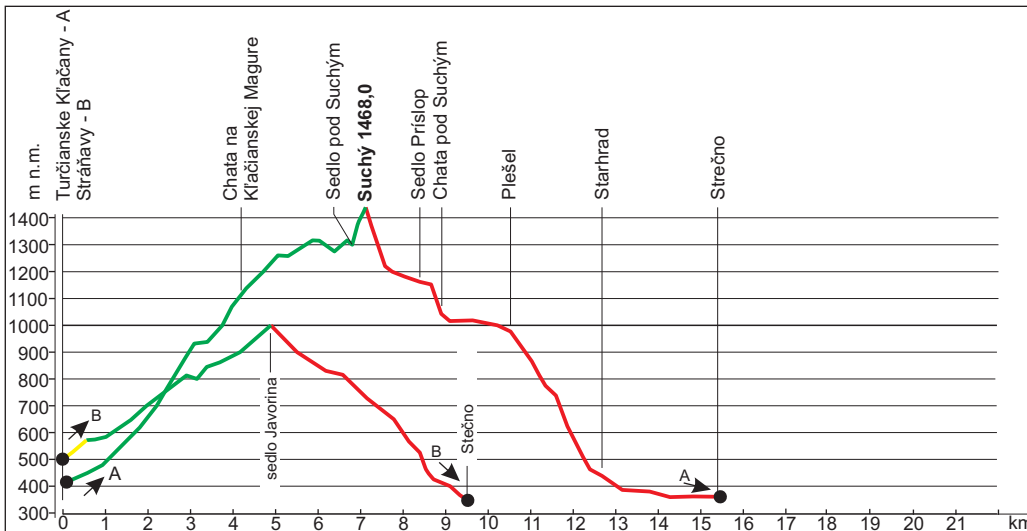
Akcia: Suchý
Lokalita: Malá Fatra

Parametre trasy:

- A** Prevýšenie: 1100 m
Dĺžka trasy: 15,5 km
Čas bez prestávok: 5:55 hod.
- B** Prevýšenie: 500 m
Dĺžka trasy: 9,6 km
Čas bez prestávok: 3:00 hod.

Zdroje:
trasa, časy: mapa VKÚ 110 Malá Fatra - Vrátna
výškový profil: NASA - project SRTM

Dátum: 28.05.2011

A: (Z) Turčianske Kľačany – Chata na Kľačianskej Magure – Suchý – (Č) Chata pod Suchým – Starhrad – Nezbudská Lúčka – Strečno / 5:55

B: (Z) Strážňavy, Malofatranské múzeum – sedlo Javorina – (Č) sedlo Rakytie – hrad Strečno – Strečno / 3:00

Krivánska Malá Fatra je časť pohoria Malá Fatra, ktorá sa rozprestiera na sever od rieky Váh. Geologické jadro pohoria tvoria žuly. Hlavný hrebeň a severnú časť pokrývajú horniny obalovej série chočského a krížňanského príkrovu (vápence, dolomity, kremence, slienité vápence, bridlice, pieskovce, ...). Hlavný hrebeň Krivánskej Fatry sa začína v blízkosti obce Nezbudská Lúčka pri Váhu a pokračuje po červenej turistickej značke okolo zrúcanín Starhradu, chaty pod Suchým na vrchol Suchý (1 468 m n. m.).

Starhrad (alebo Starý hrad, Varínsky hrad, Varín, Warna, Varna, Owar, Owaar, Starigrad) je zrúcanina hradu vypínajúca sa na pravom brehu Váhu vo výške 475 m n. m. Nachádza sa neďaleko hradu Strečno, ale na opačnom brehu rieky nad Domašňanským meanderom. Hrad postavili na ochranu starej cesty vedúcej Považím, neďaleko brodu, kde stará cesta prechádzala z pravého brehu na ľavý. Patril varínskemu panstvu a spočiatku sa volal Varín, spomína sa v roku 1267. Názov Starý hrad dostal až po postavení Strečna, ktoré prevzalo jeho pôvodnú funkciu. Prvýkrát sa tak spomína v roku 1384. Najstaršou časťou hradu bola útočná veža, ktorá mohla vzniknúť ešte v 13. storočí. Obývaný až do 16. storočia. Do začiatku 18. storočia sídlili na hrade jeho strážcovia. Po ich odchode začal hrad postupne chátrať.

Strečniansky hrad (nazývaný aj Strechun, Strechyn, Streczen, Streczan alebo Strežín) sa

nachádza 7 km od Žiliny (smer Martin) na 103 m vysokom brale nad riekou Váh. Hrad sa po prvý raz spomína v čase Matúša Čáka ako stredisko väčšieho feudálneho panstva. Vznikol na prelome 13. a 14. storočia na staršom základe, pravdepodobne slovanského hradiska. V období mladšej doby železnej až staršej doby rímskej bol hradný kopec sídliskom púchovskej kultúry. Prvá zmienka o hrade sa zachovala z roku 1316, kedy sa spomína Strečnianske panstvo. A je zrejmé, že keď existuje panstvo, tak musí mať nejaké hlavné sídlo, v podobe hradu. Vtedy však z neho stála pravdepodobne len veža. Hrad už od začiatku svojej existencie slúžil ako ochranca mýtnej stanice, ktorá sa nachádzala pri brode cez riekou Váh pod hradom.

Hrad poskytoval v 17. storočí dobrú ochranu Thökölyho povstalcovi. Preto cisárske vojská za Leopolda I. vonkajšie opevnenie zbúrali a poškodili aj hradné budovy. Odvtedy stál hrad v ruinách. Začiatkom 20. storočia konzervovali múry, ale najväčšia rekonštrukcia prebiehala v rokoch 1978 až 1993 aby ho v roku 1995 mohli sprístupniť verejnosti.

Strečno

Po prvý raz sa písomne spomína v roku 1321, keď tu bola mýtnica. Stopy po pobyte človeka sa našli už z počiatku nášho letopočtu, slovanské sídlisko tu bolo v 9. storočí. Strečno bolo do roku 1848 súčasťou Strečnianskeho hradného panstva.

Obyvateľstvo sa okrem poľnohospodárstva a spracovania dreva zaoberalo aj plnctvom a lovom rýb, čoho dôkazom je i obecná pečať zobrazujúca rybu. Súčasťou Strečna bola od stredoveku malá osada Zlatné.

V Strečnianskej úžine sa uskutočnili počas 2. svetovej vojny prudké boje medzi účastníkmi SNP a nemeckými jednotkami. Bojov sa

zúčastnilo okrem slovenských a sovietskych partizánov i 155 Francúzov pod vedením kapitána Georgesa de Lannuriena. Na ich počesť bol v roku 1956 odhalený pamätník na vrchu Zvonica.

Obec Nezbudská Lúčka sa spomína po prvý krát v roku 1439 ako VAPENA LUCSKA a v roku 1511 ako POCCESSIA LWCHA. Vznik obce bol spätý s výrobou vápna na stavebné účely Starého hradu i Strečna, panských, cirkevných, neskôr i meštianskych murovaných objektov v blízkom i vzdialenejšom okolí. Preto sa v roku 1439 uvádza s prívlastkom Vápenná. Aj dnes je v chatári obce názov Za vápenye, kde sa páliło vápno.

Domašňanský meander je riečny meander a prírodná pamiatka v Malej Fatre na rieke Váh, je súčasťou Národného parku Malá Fatra. Je najväčším prírodným výtvorom v Malej Fatre. Meander rozdeľuje Malú Fatru na Lúčanskú a Krivánsku časť. Domašňanský meander je vhlbená forma riečneho reliéfu, ktorá je v celých Západných Karpatoch ojedinelá. Vznikol postupným zarezávaním rieky Váh do dvíhajúceho sa pohoria koncom treťohôr a začiatkom štvrtohôr. Vznikol tak Strečniansky priesmyk. Najkrajší pohľad na Domašňanský meander je zo zrúcanín hradu Starhrad. Váh bol využívaný na plavbu pliami a táto tradícia sa v súčasnosti v obci Strečno obnovuje. V minulosti bol Domašňanský meander najbezpečnejším úsekom. Báseň Jána Bottu Margita a Besná nesie mená dvoch obrovských skál na tomto úseku. Po odstrele dynamitom je tento úsek už pre plavbu bezpečnejší, na ich mieste sú však stále mohutné pereje.

Zdroj: wikipedia

Akcia: Krakova hoľa
Lokalita: Nízke Tatry

Parametre trasy:

A Prevýšenie: 1300 m
Dĺžka trasy: 14,5 km
Čas bez prestávok: 6:10 hod.

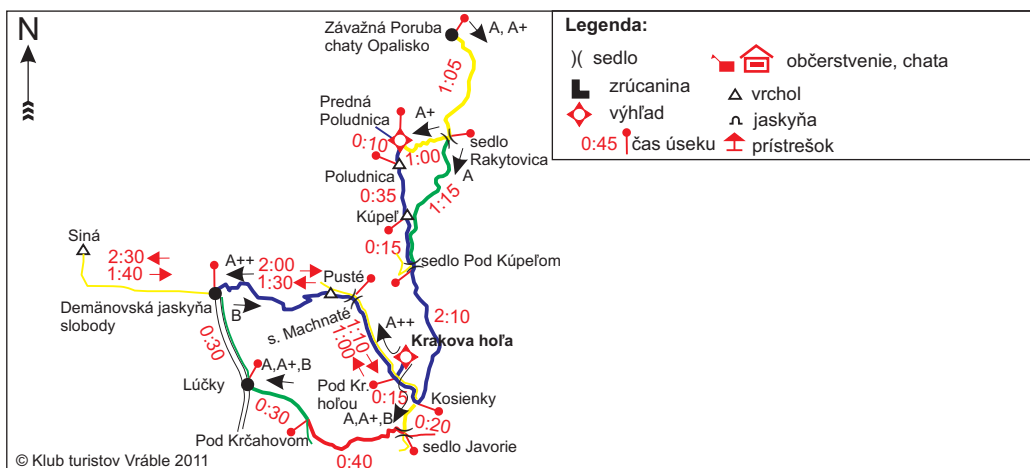
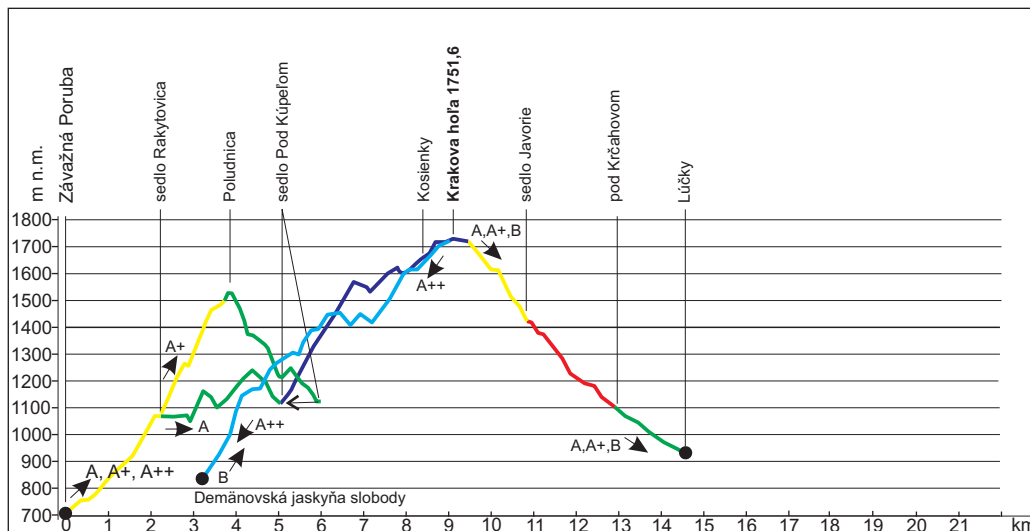
A+ Prevýšenie: 1530 m
Dĺžka trasy: 15,5 km
Čas bez prestávok: 7:15 hod.

B Prevýšenie: 1020 m
Dĺžka trasy: 13,2 km
Čas bez prestávok: 4:55 hod.

A++ záverečná varianta k trasám A,A+ predĺženie o 3 km, 0:45 hod.
predĺženie A na celkom 6:55 hod.
predĺženie A+ na celkom 8:00 hod.

Zdroje:
trasa, čas: mapa VKÚ 122 Nízke Tatry - Chopok
výškový profil: NASA - project SRTM

Dátum: 18.06.2011

Trasa A: Závažná Poruba, Opalisko (ž) - sedlo Rakytovica (ž/z) - [A+ Predná Poludnica (ž/m) - Poludnica (m)] - Kúpeľ (m) - sedlo pod Kúpeľom (m) - sedlo Predných (j. Večná Robota) (m) - Kosienky (m) - Krakova hoľa (m) - Kosienky (m/z) - sedlo Javorie (ž/č) - Pod Krčahovom (č/z) - Lúčky (7h 30m, 16km)

Trasa A++: z Krakovej holi (m) ďalej na - sedlo Machnatô (m) - Pusté (m) - Dem. jaskyňa Slobody (8h, 17km)

Trasa B: Dem. jaskyňa Slobody (m) - Pusté (m) - sedlo Machnatô (m) - Krakova hoľa (m/z) - sedlo Javorie (ž/č) - Luková dolina (č/z) - Lúčky (5h, 11km)

Trasa C: Dem. jaskyňa Slobody (prehliadka jaskyne po modrej + 2h, 2km)(z) - Lúčky (z) - Pod Krčahovom (z/č) - Partizánske bunkre (č) a späť na Lúčky (2h 30m, 7km)

Ďalšie možnosti:

Alternatíva A2: Dem. jaskyňa Slobody (ž) - Ostredok (ž) - sedlo Biela Púť (ž) - Vrbické pleso (ž/m) - Luková (m/č) - Rovná hoľa (č) - Pekná Vyhliadka (č) - Široká dolina (č/z) - Pod Krčahovom (z) - Lúčky (5h 30m, 15km)

Alternatíva B2: Dem. jaskyňa Slobody (ž) - Sedlo Sinej (ž) - Siná (ž) a späť (4h, 7km)

Alternatíva C2: Dem. jaskyňa Slobody (ž) - Ostredok (ž) - sedlo Biela Púť (ž) - Vrbické pleso (ž,m) - chata Repiska (m) - Dem. jaskyňa Slobody (3h, 7km)

Trasa A začína pri lyž. stredisku Opalisko na okraji Závažnej Poruby. Kde existovala najstrmšia lyž. zjazdovka na Slovensku, dnes vleký končí v polovici kopca. Pokračujeme popri hoteli Bohunice, žltou značkou do sedla Rakytovica. Trasa A traverzuje lesom popod Poludnicu. Tí, ktorí chcú vidieť viac, teda

absolvovať trasu A+ pôjdu aj naďalej žltou a strmým stupáčom až na Prednú Poludnicu. Cestou môžeme preskúmať j. Kamenné Mlieko. Je to verejnosti voľne prístupná príroda a histor. hodnôt. Z Prednej Poludnice prejdeme už prevažne odlesneným a skalnatým vrcholom Poludnice po modrej značke. Tá nám poskytne výhľad (za chrbtom, sever) na celú Liptovskú kotlinu, Záp. Tatry a taktiež (pred nami, juh) na hlavný hrebeň Nízkych Tatier. Smerom na hrbol Kúpeľ zostúpime 400m výškových, kde sa pridá traverzujúca trasa A, a už spolu prejdeme na sedlo Pod Kúpeľom a následne vystúpame 700m výškových na Krakovu Hoľu. Tento rozložitý bralnatý kopec so strmými zrázmi na úbočiach je pretkaný množstvom jaskýň a priepastí.

V mohutnom masíve vápencového vrchu Krakova hoľa sa nachádza najhlbšia jaskyňa - Systém Hipmanových Jaskýň s hĺbkou 495m (ktorá vznikla spojením j. Večnej Roboty aj. Starý hrad) a spomenúť by sme mali aj Javorovú priepasť a Záskočskú jaskyňu. Nový prieskum ukázal že aj j. Slnčného lúča, ktorá má vchod len pár metrov od vrcholu, môže byť prepojená s Hipmanovými j. Kým prídeme až na samotný vrchol Krakovej holi (1752m), prechádzame cez kosodrevinu rázcestím Kosienky, ku ktorému sa neskôr A-čkári vrátia. Ešte krátka odbočka z modrej značky na vrchol kde nás bude čakať výhľad na okolité kopce

Ďumbier, Chopok, Ohnište, Poludnica, Siná ale aj na vrcholky Západných a Vysokých Tatier.
Od odbočky z modrej pôjde trasa A už len klesaním v lese po žltej na sedlo Javorie, červenou na Pod Krčahovo a zelenou vyústi

na Lúčkach, kde bude čakať autobus. Pozor na predošlé lesné práce a zmeny značenia v oblasti Krčahova.

Trasa B, A++

Začína v Demänovskej doline pri hoteli Fim. Vydajte sa smerom na Demänovskú jaskyňu Slobody a po modrej značke pokračujte strmým stupáčom a serpentínami, neskôr miernejšie

a traverzom skalnými úpäťami Pustého (1501m) do sedla Machnatô. Ďalej spolu so žltou značkou až na Krakovu hoľu. Cestou dolu na Lúčky tak ako trasa A. Trasa A++ schádza po modrej značke kadiaľ vychádzali B-čkári.

Trasa C Demänovská jaskyňa Slobody

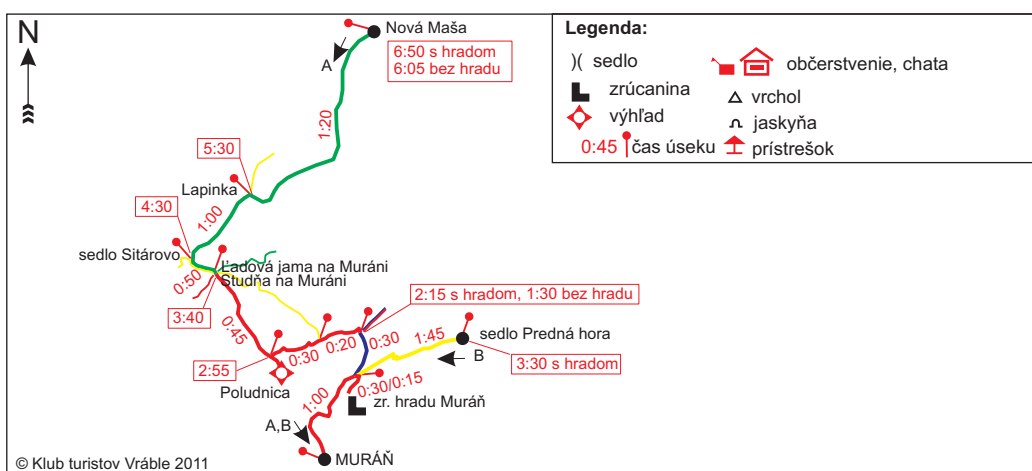
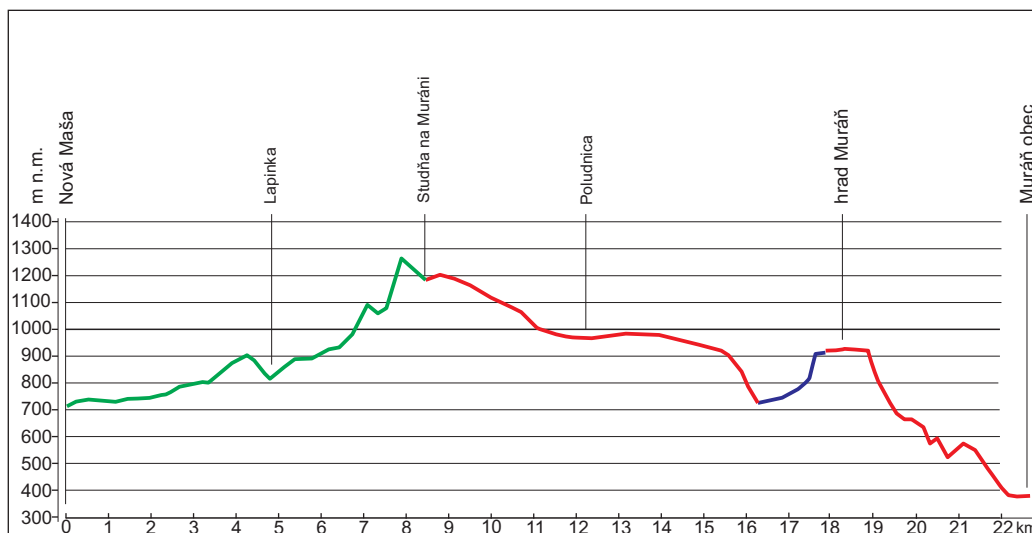
Tradičný okruh má dĺžku 1 150m, prevýšenie 86 m a 913 schodov. Exkluzívny (veľký) okruh má dĺžku 2 150m, rovnaké prevýšenie a 1118 schodov. Dĺžka trvania prehliadky tradičného okruhu je asi 60 min, pri veľkom okruhu 100 min. Priemerná teplota v jaskyni je okolo 7°C. Pravidelné vstupy tradičného okruhu sú od 9:00 každú hodinu, o 16:00 posledný vstup (7€/3,5€). Veľký okruh má vstup len o 13:15 (14€/7€). Od jaskyne naspäť k parkovisku a ďalej hore prúdom vedľa potoku Demänovky. Chodníkom pozdĺž hl. cesty, zelenou značkou údolím na Lúčky, ďalej na Pod Krčahovo a červenou odbočkou za pol hodinu ste pri partizánskych bunkroch. Sú tu 4 drevené bunkre vybudované počas SNP. Naspäť tou istou cestou na Lúčky k autobusu.

Akcia: Slovenský raj - 1. deň Lokalita: Muránska planina

Parametre trasy:

- A** Prevýšenie: 800 m
Dĺžka trasy: 22,5 km
Čas bez prestávok: 6:50 hod.
- B** Prevýšenie: 400 m
Dĺžka trasy: 8,5 km
Čas bez prestávok: 3:30 hod.

Zdroje:
trasa, časy: mapa VKÚ 135 Stolické vrchy - Revúca
výškový profil: NASA - project SRTM

Dátum: 8.07.2011

Trasa A: (Ž) Nová Maša – Lapinka – (Z) sedlo Sitárovo – Ľadová jama na Muráni – (Č) Maretkina – Veľká lúka – (M) chata Zámok - hrad Muráň – Muráň / 6:50

Trasa B: (Ž) sedlo Predná hora – chata Zámok – (M) chata Zámok - hrad Muráň – Muráň / 3:30

Národný park Muránska planina sa nachádza v západnej časti Slovenského rudohoria a predstavuje geomorfologicky významné krasové územie.

Jeho jadro tvorí vápencovo - dolomitická planina s početnými krasovými útvarmi. Najvyšším vrcholom je Fabova hoľa (1439 m n. m.). Celková dĺžka krasovej oblasti od Červenej Skaly po západné výbežky za Tisovcom dosahuje cca 25 km.

V území je zaevidovaných viac ako 150 významnejších neprístupných jaskýň, vyše 50 ponorov a vyvieraciek, ale aj množstvo povrchových krasových javov, ako sú škrapy, krasové jamy, závrty, tiesňavy, skalné veže, bralá a pod. Najrozsiahlším jaskynným systémom je Bobačka (2221 m dlhá výverová jaskyňa so sífónmi, podzemnými jazierkami a kvapľovou výzdobou).

Príroda Muránskej planiny je bohatá na vzácne a málo pozmenené spoločenstvá rastlín a živočíchov s viacerými reliktnými a endemickými druhmi.

Rastlinstvo národného parku sa radí k najzaujímavejším spomedzi ostatných

orografických celkov. Zastúpené sú xerothermné, horské, alpske i subalpínske druhy. Rastie tu viac ako 90 chránených druhov, 35 endemitov a subendemitov a niekoľko reliktov. Najznámejší je miestny paleoendemit lykovec muránsky. Na obmedzenej ploche rastie vzácna valdštajnka trojlístá Magicova.

Živočíšstvo sa vyznačuje bohatstvom západokarpatských montánných a submontánných zoonóz, vrátane zástupcov reliktných i endemických foriem živočíchov. Niektoré taxóny sú známe len z Muránskej planiny - behúnik Duvalius szaboi ssp. szaboi sa ako glaciálny relikvium vyskytuje iba v jedinej jaskyni Tisoveckého krasu. Domov tu majú napríklad medveď, vlk, rys, mačka divá, vydra, ale i orol skalný a orol kriklavý, sokol rároh, výr skalný, strnádka cia. V jaskyniach žije viacero druhov netopierov.

Zvláštnosťou Muránskej planiny je miestny chov polodivokých koní pre potreby lesného hospodárstva.

Muránsky hrad

Hrad postavili ako kráľovský v 13. storočí na ochranu cesty, vedúcej z Gemera do Liptova a Zvolena. Vďaka svojim neobyčajne pestrým dejinám patrí k najznámejším gemerským hradom. V roku 1271 sa nazýva Mwrán, a nevieme ako v tom čase vyzeral, pretože ho v prvej polovici 15. storočia prestavali. Je viac ako pravdepodobné, že už v tom čase veľký priestor jediného nádvorja obklopoval hradobný múr s viacerými

baštami.

Keď sa Jiskrove a bratricke vojská zmocnili Gemera, vytvorili si na Muránskom hrade veľké zhromaždisko. Približne v strede areálu stál palác s kaplnkou a ďalšími obytnými a hospodárskymi budovami. Matej Bašo, lúpežný rytier, je tiež spájaný s dejinami hradu a to v rokoch 1529-49, keď hrad vlastnil a so svojou družinou podnikal výpravy do širokého okolia Malohontu, Gemera a Spiša, kde prepadával a raboval panské sídla a dediny. Vypálil Levoču, Dobšínú a jeho meno je spojené aj so zničením kartuziánskeho kláštora na Kláštorisku v Slovenskom raji, ale aj s tvrdým vykorisťovaním poddaných. Cisárske vojsko, ktoré vyslal proti nemu snem, hrad v roku 1548 dobylo a Bašu zabil pri úteku z hradu.

Z ďalších majiteľov si zaslúžia pozornosť Séciovci (Széchyovci), ktorí hrad odkúpili a po roku 1621 aj prestavali. Po zavraždení Juraja Sécího, sa o hrad starala jeho manželka Mária spolu so 4 dcérami. Najstaršia z nich sa po ovdovení znovu vydala za Františka Vešelényiho, známeho organizátora proticisárskeho spriahania v roku 1666. Po jeho smrti vdova (ktorá bola nielen udatná ale aj pekná a volali ju „Muránska venuša“) hrad urputne bránila a cisárske vojská ho dobyli až po 3 rokoch v roku 1670. V roku 1720 predala hrad kráľovská komora Štefanovi Kohárymu. Jediná dcéra posledného Koháryho sa vydala za Coburga a tí vlastnili hrad až do roku 1945. Hrad v 18. storočí dvakrát vyhorel a koncom 18. storočia už nebol obývaný. V roku 1972 hrad vyčistili a od roku 1980 sa vykonávala postupná nutná údržba hradu.

Zdroje: SAŽP, Wikipedia

Odporúčané túry:

V Slovenskom raji je hustá sieť turistických chodníkov a tým aj veľa možných kombinácií jednotlivých úsekov. Pripravili sme pre Vás na každý deň štyri túry, v každej sú zaujímavé scenérie a úseky s rebríkmi. Samozrejme, že si môžete vybrať aj vlastnú túru mimo ponúkaných. V tomto prípade je však potrebné aby ste trasu túry vopred oznámili vedúcemu akcie.

2. deň - sobota :

1. Sokolia dolina - najmohutnejšia roklina Spišské Tomášovce (Z) - Tomášovský výhľad - Biely Potok - (Ž) Sokolia dolina ústie - (Z) Biskupské chyžky - (Ž) Glac, Malá poľana - (M) Suchá Belá vrchol - (Ž) Pod Vtáčim hrbom - (Č) Kláštorská roklina - (M) Biely potok - (Z) Pod Tomášovským výhľadom - Tomášovský výhľad - Spišské Tomášovce // 24 km, 1045m, 6:50

2. Kláštorská roklina, Vyšný Kysel'

Spišské Tomášovce (Z) - Tomášovský výhľad - (M) Letanovský mlyn - (Z) Kláštorná roklina - Kláštorská roklina - (M) Nad Kyselom - (Ž) Obrovský vodopád - Kysel' rázcestie - (M) Nad Kyselom - Kláštorská roklina - (M) Biely potok - (Z) Pod Tomášovským výhľadom - Tomášovský výhľad - Spišské Tomášovce // 19 km, 910m, 5:30

3. Kláštorská roklina

Spišské Tomášovce (Z) - Tomášovský výhľad - (M) Letanovský mlyn - (Z) Kláštorná roklina - Kláštorská roklina - (M) Biely potok - (Z) Pod Tomášovským výhľadom - Tomášovský výhľad - Spišské Tomášovce // 16 km, 750m, 4:40

4. Prielom hornádu

Spišské Tomášovce (Z) - Tomášovský výhľad - (M) Letanovský mlyn - Hrdlo hornádu - (Ž) Zelená hora - Letanovský mlyn - rázc. ZIŽ (Z) Tomášovský výhľad - Spišské Tomášovce // 20 km, 700m, 5:40

3. deň - nedeľa

1. Prielom Hornádu

Spišské Tomášovce (Z) - Tomášovský výhľad - (M) Letanovský mlyn - Hrdlo hornádu - Podlesok // 12,5 km, 360m, 3:10

2. Suchá belá, najkratšia trasa

Podlesok (Z) - Suchá belá - Suchá Belá vrchol - (Ž) Pod Vtáčim hrbom - (Č) Podlesok // 10,5 km, 465m, 2:50

3. Suchá Belá, Kláštorská roklina

Podlesok (Z) - Suchá belá - Suchá Belá vrchol - (Ž) Pod Vtáčim hrbom - (Č) Kláštorská roklina - (Z) Pod Kláštorskou roklinou - (Ž) Nad podleskom - (Č) Podlesok // 15 km, 540m, 3:50

4. Piecky

Podlesok (Z) - Píla - (Ž) roklina Piecky - Suchá Belá vrchol - (Ž) Pod Vtáčim hrbom - (Č) Podlesok // 15 km, 590m, 4:00

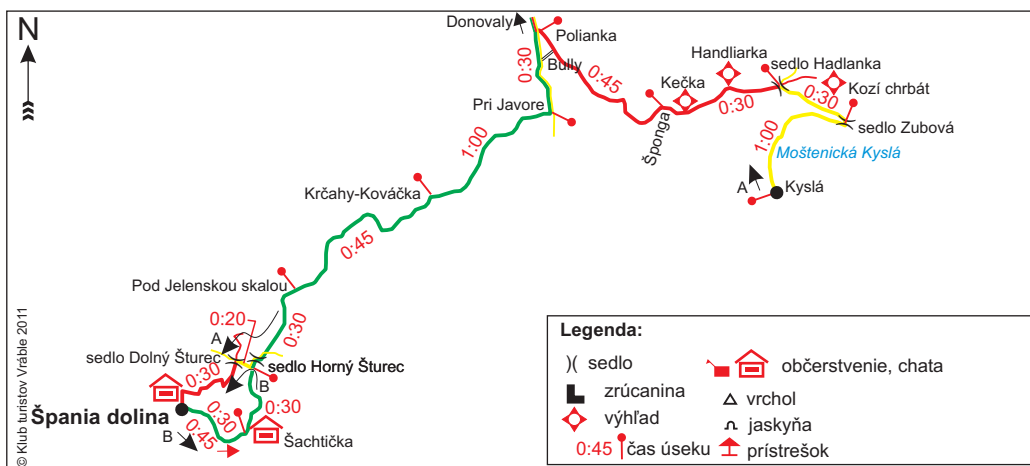
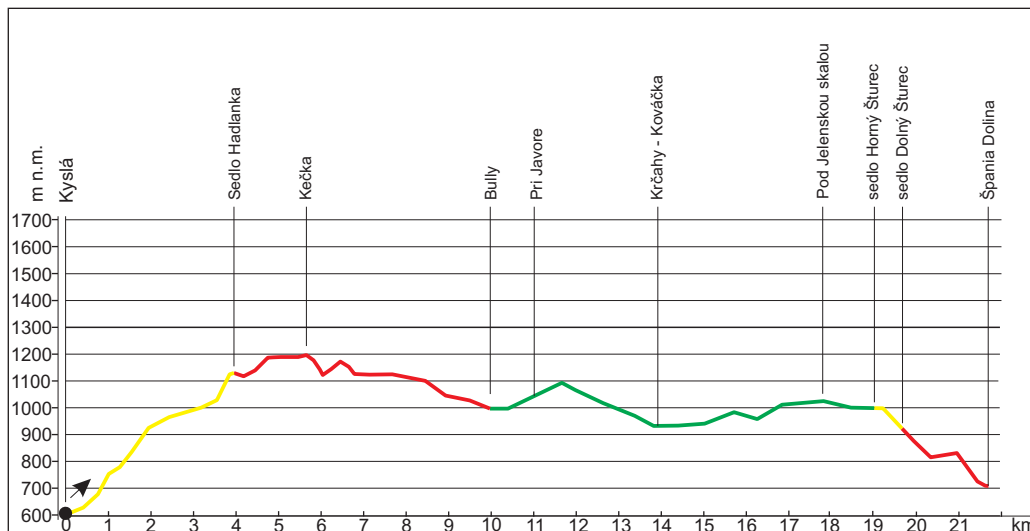

Akcia: Špania Dolina
Lokalita: Nízke Tatry

Parametre trasy:

- A** Prevýšenie: 820 m
Dĺžka trasy: 21,7 km
Čas bez prestávok: 6:20 hod.
- B** Prevýšenie: 260 m
Dĺžka trasy: 5,1 km
Čas bez prestávok: 2:10 hod.

Zdroje:
trasa, časy: mapa VKÚ 100 okolie B. Bystrice
výškový profil: NASA - project SRTM

Dátum: 30.07.2011

Špania Dolina, leží 11 km severne od Banskej Bystrice, na rozhraní Nizkých Tatier a Veľkej Fatry, v nadmorskej výške 728 m. Pre svoje náleziská medenej rudy obsahujúcej aj striebro bola kedysi preslávená po celej Európe. Prvé bane v lokalite boli otvorené v roku 1006. Tento údaj sa nedá historicky overiť, je však nepochybné, že ruda sa tu dobývala dávno predtým. Archeologické nálezy potvrdzujú dobývanie rudy už v eneolite.

Špania Dolina, spolu s ďalšími banickými osadami Staré Hory, Richtárová, Piesky, Moštenica a Tajov priniesli prívlastok banská mestu Banská Bystrica a bohatstvo majiteľom hút a baní žijúcich v meste. Majitelia baní tzv. waldbürgeri mali svoje bohaté domy postavené na banskobystrickom námestí. Patril medzi nich rody ako napr. Karoli, Jung, Ernst, Königsberger, Mühlstein, Kolmann, Lang. Ich ťažiarске práva – vyhľadávať a ťažiť zlato, striebro a ostatné kovy na celom území Zvolenskej župy - boli deklarované výnosom Bélu IV už v r. 1242. Udelené výsady im priniesli aj oslobodenie od všetkých daní a jedinou povinnosťou bola kráľovská urbura t.j. 1/10 vyťaženého zlata 1/8 vyťaženého striebra alebo iných kovov. Ťažiarstvo sa úspešne rozvíjalo no vyžadovalo si stále vyššie a vyššie náklady. Na prelome osemdesiatych rokov 15. stor. ťažiarji udržiavali bane už len z pôžičiek od Jána Thurzu. V rokoch 1494 – 1496 zakúpil alebo ako náhradu dlhov prebral Ján Thurzo, s podporou hornonemeckého kapitálu rodiny Fuggerovcov, všetky bane súkromných ťažiarov na Starých Horách, Pieskoch a Španej Doline.

Spočiatku sa ťažilo zlato a striebro, neskôr hlavne meď. Meď sa ťažila na povrchu a potom hlbšie. Meď bola tzv. ťažká, alebo čierna, pretože obsahovala asi 60% striebra. Radi ju kupovali benátski kupci, ktorí ju oddelili od striebra a vyrábali z nej krásne benátske zrkadlá. Krištof Kolumbus, keď zabľúdil a zakotvil na Kube, mal na palube medené prúty a dosky z medi, ktorá sa vyrobila na Montane (vtedajší názov Španej Doliny). V roku 1498 vylovlili vrak lode v Severnom mori a keď ho vytiahli mal na palube našu meď. V roku 1992 opravovali strechu kostola v

Mníchove a medený plech bol z Herregrundu (tiež bývalý názov Španej Doliny). Dnešný názov obce pochádza z latinského slova Spanatus, čo znamená Španova, županova dolina. Od svojich počiatkov mala rôzne pomenovania: Montana (1263), neskôr Grueb (1458), Valis, Dominorum, Herregrund (1535), Úrvöldi, Baňa, Španá Dolina). Lokalitou Európskeho významu sa stala Špania Dolina v 15. stor. v čase fungovania Thurzovsko-Fuggerovskej mediarskej spoločnosti so sídlom v Banskej Bystrici – Ungarischer Handel.

Zaujímavosťou je Špaňodolinský banský vodovod – významná technická pamiatka.

Bol vyhotovený z drevených a kamenných žlabov. Na horskej lúčke Izbica pod Jelenskou skalou sú viditeľné pozostatky akvaduktu, múr, po ktorom bola vedená trasa historického banského vodovodu budovaného postupne v rokoch 1561 až 1907. Trasa vodovodu viedla spod Prašivej, okolo masívu Kozieho chrbta, ponad osady Bully a Bukovec, okolo Jelenskej skaly až k banským dielam v Španej Doline. Spolu s prípojkami mal dĺžku približne 35 km. Osada Bully bola pôvodne uhliarska osada. Hoci je dnes prevažne chalupárska, zachováva si charakteristický ráz s pôvodnými prvkami ľudovej architektúry

Raritou vo výrobe kovov boli aj tzv. meďonosné vody. Zrážková voda, ktorá presakovala cez povrchové haldy vyľuhovala zbytky kovov pričom sa tvoril siran meďnatý. Táto voda sa zachytávala do kadí do ktorých sa kladlo šrotové železo. O 2 – 3 týždne sa na železe vytvoril kal medi – cementačná meď. Slávu Španej Doliny preslávili aj tzv. Špaňodolinské medené poháre opradené tajuplnou premenou železa za meď. Vyrábali ich banskobystrickí zlatníci, ktorí priniesli baníkom železné plechy nastrihané na veľkosť budúcich pohárov. Plechy sa ukladli do cementačných kadí a po 8 až 14 dňoch sa vyberali už medené plechy, ktoré sa ďalej upravovali. Potom sa plech dostal späť do zlatníckych dielní kde slávne poháre uzreli svetlo sveta. Každý pohár bol vybavený riekankou

napríklad: Bol som železom, meďou som, zlato ma kryje.

Napriek všetkým snahám koncom 17 stor. pracovalo v Španej Doline už iba 800 robotníkov. Ženy baníkov a deti pracovali pri triedení rudy no začali si privyrábať aj paličkovaním čipiek. Založili tak tradíciu špaňodolinskej čipky a v roku 1883 i školu paličkovania. Priadzu nakupovali v Cverbovej továrni na námestí.

MOŠTENICA - Mosnyce (1340) Gaza Mosthenicze (1513), Hütten Moschenitz (1563), Moschenitz (1622), Mostenitz(1780)

Napriek skutočnosti, že prvá písomná zmienka o území „terra Mosnicze“ pochádza z roku 1340 a o ťažbe medenej rudy v jej okolí, územie bolo osídlené už v čase mladšej a neskorej doby bronzovej (1200 až 800 p.n.l.), čoho dokladom je Hradište - hradisko postavené na nedostupných svahoch a opevnené predpokladanou priekopou na východnej strane ľudom lužickej kultúry.

16. marca 1495 bola uzavretá spoločná zakladacia zmluva Banskobystrického mediarskeho podniku, ktorý sa stal na prelome stredoveku a novoveku najvýznamnejšou obchodnou spoločnosťou. Na tento podnik vznikla obec Moštenica na území podkornického chotára okolo novovybudovaných hút - scedzovacej (tzv. nemeckej) a rafinačnej (tzv. poľskej), ktoré boli od r. 1503 do zač. 18.stor. dôležitým článkom Banskobystrického mediarskeho podniku. Spoločnosť zmodernizovala banskú výrobu, skoncentrovala ťažbu i dopravu. Tu sa vyše 200 rokov spracúvala bohatá surová meď zo Španej doliny a Starých hôr.

V obci je dodnes vidieť telesá náhonov vodných kolies, ktorými sa spojili dva potoky na pohon scedzovacej huty. S výstavbou hút súvisel aj rozvoj obytných a podnikových domov. Keď v polovici 16. storočia zaznamenala mediarska spoločnosť najväčší rozmach výroby medi a striebra dala postaviť tiež administratívnu budovu.

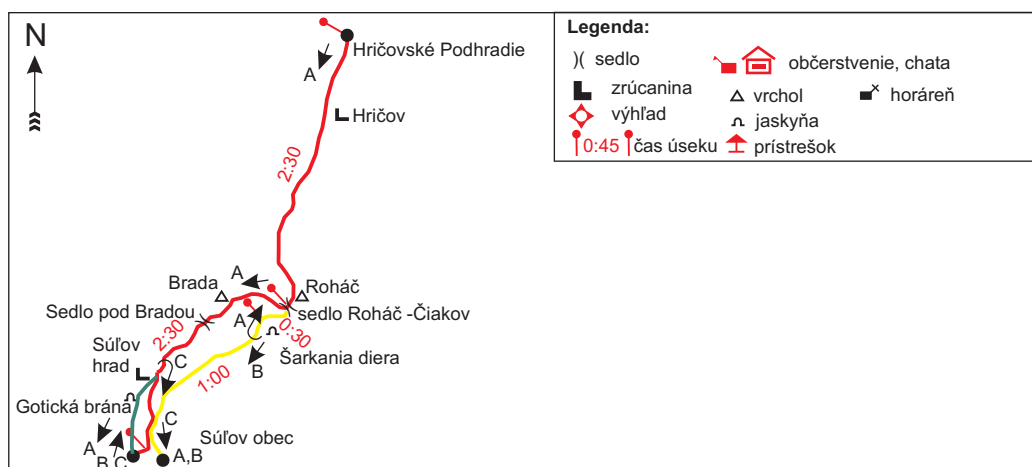
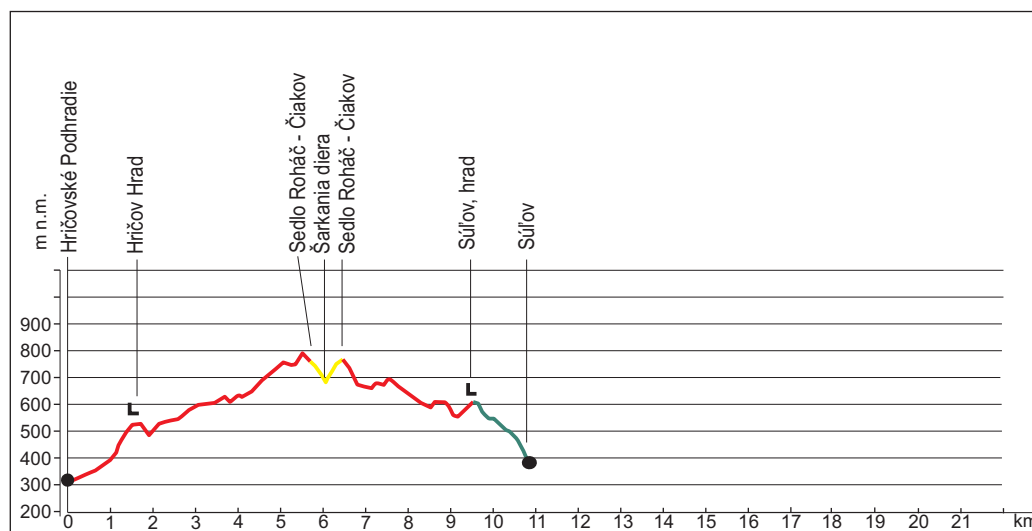
Akcia: Súľovské skaly
Lokalita: Súľovské vrchy

Parametre trasy:

- A** Prevýšenie: 580 m
Dĺžka trasy: 11 km
Čas bez prestávok: 6:00 hod.
- B** Prevýšenie: 480 m
Dĺžka trasy: 8,4 km
Čas bez prestávok: 4:30 hod.

Zdroje:
mapa VKÚ 157 - Súľovské vrchy
výškový profil: NASA - SRTM

Dátum: 24.09.2011

Trasa A: (Č) Hričovské Podhradie – Hrad Hričov – Roháč-Čiakov (Ž) – Lúka pod Roháčom – Šarkania diera – Lúka pod Roháčom – Roháč-Čiakov (Č) – Sedlo pod Bradou – (Ž) Lúka pod Súľovským hradom (Z) – hrad Súľov – Gotická brána – Súľov (6h, 11km)

Trasa B: (Z) Súľov – Gotická brána – hrad Súľov – Lúka pod Súľovským hradom (Č) – Sedlo pod Bradou – Roháč-Čiakov (Ž) – Lúka pod Roháčom – Šarkania diera – Lúka pod Roháčom – Lúka pri Kamennom hríbe – Súľov (4h 30m, 8km)

Trasa C: (Z) Súľov – Gotická brána – hrad Súľov – Lúka pod Súľovským hradom (Č) – Lúka pri Kamennom hríbe – Súľov (2h 30m, 4km)

Hričovské podhradie 320m Prvá zmienka z roku 1469. Obec sa vyvíjala ako podhradie hradu Hričov 564m. Prvá zmienka o hrade ako majetku nitrianskeho biskupstva je z r. 1208. V 15. stor. bol hrad viackrát obliehaný a menil majiteľov. Patril Podmanickým, Zápoľským, Esterházyovcom. V 17. stor. svojou polohou a nevelkou rozlohou nevyhovoval dobovým vojenským požiadavkám a postupne chátral. V blízkosti obce sa nachádzajú aj významné skalné objekty: Hričovská

skalná ihla a Hričovské rify. Roháč 802m Vrch v hrebeni Súľovských skál, od ktorého sa hrebeň skrúca na juh. Je v blízkosti križovatky turistických trás Roháč-Čiakov.

Šarkania diera Prírodná pamiatka na území NPR Súľovské skaly, vyhlásená v r. 1979. Ochrana 60m dlhej puklinovotrivej jaskyne, vznikla mechanickým rozpadom zlepenca v puklinách. Jaskyňa je známa archeologickými nálezmi. Verejnosti nie je prístupná. Brada 816m Starší názov tohto vrchu je Patriková. Tvorí dominantu severnej časti Súľovských skál. V tejto časti sa nachádzajú najkrajšie skalné partie s vežovými stĺpovými útvarmi.

NPR Súľovské skaly Národ. prírodná rezervácia, vyhlásená v r. 1973, výmera 543ha. Krajinnársky svojrázne a esteticky mimoriadne pôsobivé územie s pestrými morfológickými javmi, budované prevažne zlepencami, ktoré zvetrali do zvláštnych skalných zoskupení (veže, homole, ihly). Časté sú aj pseudokrasové javy – skalné okná, brány, jaskyne. Pestrá flóra a fauna vrátane chránených druhov.

Hrad Súľov 652m Vznikol v prvej tretine 15.stor. pod názvom Roháč s cieľom ochrany neďalekej cesty. V r. 1550 bol zničený požiarom, dočkal sa však opravy v pôvodnom rozsahu, pretože terén nedovoľoval hrad

rozširovať a budovať prístavby. Ešte v roku 1730 sa na hrade zdržiavalo vojsko a hrad ako tak plnil funkciu. Zemetrasenie v r. 1858 objekt ťažko poškodilo, odvtedy už nebol opravený a postupne chátral. Medzitým ešte hrad vyhořel a dnes z neho zostali len fragmenty muriva nalepené na skalách. Hrad bol postavený medzi tromi mohutnými skalnými útvarmi. Do horného hradu sa vstupuje cez veľmi úzky otvor v skale, široký sotva pre jednu osobu. Tak to bolo aj minulosť, navyše bol chránený ešte padacím mostíkom. Výškový rozdiel spájalo strmo stúpajúce schodište, vysekané v skalnom podloží.

Gotická Brána 572m Najznámejší a jeden z najkrajších skalných výtvarov Súľovských skál. Brána je vysoká 13m a svoje meno dostala podľa charakteristického zalomenia. Je súčasťou náučného chodníka.

Súľov - Hradná 400m Obec spojená z dvoch samostatných obcí. Spomína sa od r. 1193. Nachádza sa tu renesančný kostol z r. 1616 (zbarokizovaný) a dva renesančné kaštiele z r. 1600. Chránené stromy lipy malolistej, 220 a 250 ročné. Centrálna turistická orientácia je v Súľovskej tiesňave.

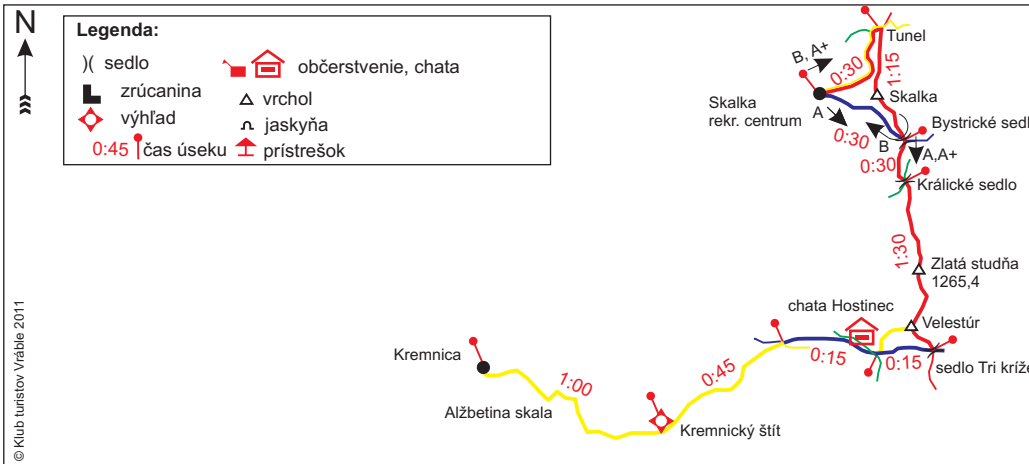
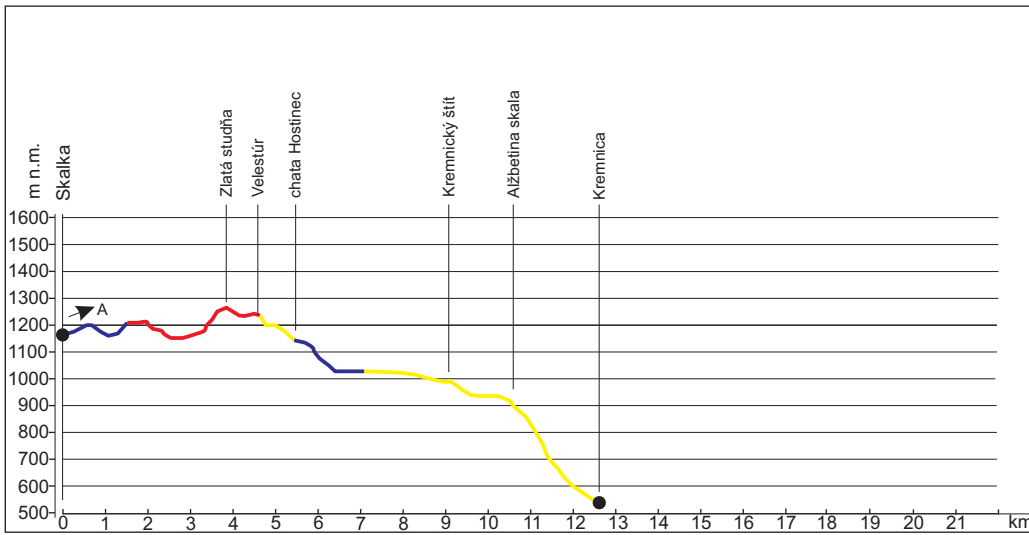

Akcia: Zlatá studňa
Lokalita: Kremnické vrchy

Parametre trasy:

- A** Prevýšenie: 220 m
 Dĺžka trasy: 12,6 km
 Čas bez prestávok: 4,45 hod.
- B** Prevýšenie: 100 m
 Dĺžka trasy: 5,1 km
 Čas bez prestávok: 3:20 hod.

Zdroje:
 trasa, časy: mapa VKÚ 132
 výškový profil: NASA - project SRTM

Dátum: 15.10.2011

